

Шочмо эл, порылык да чын верч!

Б У Д Ъ   Г О Т О В /

Имде лий

30-шо (3730) №,
2025 ий 1 август,
кугарня

0+

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

Кенеж телым пукша

Сылне кенеж поян чесше дене тений палынак куандара. Лөзангын, чеверген шушо емыж-саска түрлө витаминлан поян. Тудо тазалыкым пенгыдемдаш, капкылым виягдаш полша. Садлан чылажымат ситышынак кочман.

Йоча-влакат емыж-саскам йөрәтен погат. Чодыраш, олыкыш коштыт, пакчашке лектыт. Ача-аваштлан вареным шолташ, компотым ышташ, сакыр-ложаш дене варен кылмыкташ,

кошташ полшат. «Кенеж телым пукша», – манят калыкыште. Тугеже шапаш сийым ямдылыманак. Адакшым южыжо, чодырасе емыжым поген, пашада-рым ыштен налын мошта. Тыге ешлан полша але шкаланже шийвундым пога.

Теве Медведево посёлко гыч Лена Никитина (снимкыште) Советский район Ронгышто илыше коваж дене кенеж жапым эрта-ра. Коважын пакчаштыже ятыр пакчасаска, емыж кушкыт. Лена

вишным, эгыжым, шоптырым йөрәтен пога. Параньга район Ермучаш гыч Павел Михеев (снимкыште) чодырасе емыжым погаш коштеш. Рвезе кугу чытышым ончыкта. Саскам пырчын-пырчын чывыштылаш куштылго сомыл огыл гынат, кугыен-влак деч вараш огеш код. «Телым поян чесан лийнет гын, кенежым пўжвўдым йоктарыман», – ойла Павел.

Оля МАЙКОВА.
Фото-влакым еш архивла гыч налме.

Башкортостан Республикашты «Зарница 2.0» всероссийский сарзе-патриотизм модмаш эртаралтын. Тушко Юл кундем федерал округ гыч 150 наре участник ушнен, чылаже – 14 команде.

Спорт тагасымаште Марий Элын чапшым Волжск олесе А.С.Пушкин лүмеш 9-ше номеран школын «Родина» сарзе-патриотизм клубын участникше-шамыч (снимкыште) араленыт. Ёдыр-рвезе-влакын арня мучко тыршымышт арам лийын огыл. Команде тактический модмаште сенышыш лектын, пасуш лекмаш (полевой выход) этапыште ойыртемалтын. Военкор-влак кокласе тагасымаште Эве-

лина Чучкалова икымше верым налын.

Патриотизм шұлышан ўдыр школ илышыштат шкенжым чолган ончыкта, сайын тунемеш, кушташ кумылан, книга лудаш йўрата.

– Дисциплине уло гын, чыла шукташ лиеш. Мый, мутлан, эр кынемам, куржталам, малашат жапыште возам. Воткыллаште шагал шинчем, яра жапем пайдалын эртарем, – ойла Эвелина.

«Зарница 2.0» модмашын финалже сентябрьште Волгоград олаште лиеш. Ёдыр-рвезе-влак туштат кугу кўкшытыш шуаш тыланена.

Оля МАЙКОВА.

Фотом школ архив гыч налме.

Российысе увер

Сылнымутлан шұман улат да 14 ийым теменат гын, «Россия – моя земля!» Москосо регион-влак кокласе поэзий конкурсышко ушно. Россияземля.рф ссылке дене 11 сентябрь марте йодмашым пуэн шукто.

Самырык-влаклан медиа да журналистике дене «ШУМ» всероссийский премий эртаралтеш. 12 номинаций темлалтеш. Сеныше-влакым 25 октябрыште Москошто саламлат. Тўрыс увер – premiyashum.ru сайтыште.

«Билет в будущее» гуманитар проект-влакын фондышт да «Смена» российысе йоча рўдер «Педагогика: Век новых возможностей» сменым эртарат. Йодмашым 15 август марте колтыман. Кумданрак – «ВКонтакте» воткылысе «Билет в будущее» тўшкаште.

Марий Элысе увер

Марий Эл Республикысе тунемме тўнеж-влакым у тунемме ийлан ямдылат. «Молодёжь и дети» нацпроект почеш тений республикысе 9 школым да «Семья» нацпроект дене келшышын 2 йочасадым тўрысnek олмыктат.

Июнышто Марий Элыште «Пушкин карте» дене 1 тўжема 600 билетым налыныт. Йошкар-Олаште, Звенигово да Юрино районлаште утларак пайдаланыт. Ёдыр-рвезе-влак театрыш, тоштерыш да тўвыра полатыш миен коштыныт.

Козьмодемьянскыште юнго-влак шлюпо дене регатыш ушненыт. Изирак ийготан-влак коклаште Арсений Кубековын командыже ойыртемалтын, кугурак-шамыч коклаште – Кирилл Сизоровын.

Шонымашем шукталтын

Мый Москошто икымше гана лийынам. Российын рўдолажым ужаш эре шоненам. Школышто историй урокышто Москолан пўлеклалтше урок лийын. Сандене ты олам шке шинча дене ужаш кумыл эшеат нўлталамалтын. Теве шонымашем шукталтын. Москошто ачам пашам ышта. Тудеке авам дене коктын унала миенна (снимкыште).

Моско – моткоч кугу ола. Тудын историйыштыже Юрий Долгорукийын лўмжў кугу верым налеш. Ожно ты олмышто пич чодыра кушкын, ир янлык-влак иленит. Энгерыште шуко кол лийын. Тиде верышке калык толын, изи села дене илен. Илем-шамычым Юрий Долгорукий иктышке чумырен, тыге Моско шочын. Тудо кугемиш, моторештын. Пу оралте-шамычым кў полат-влак алмаштеныт. Рўдолашке тўрлў вер гыч еш-шамыч толыт. Тудын мо-

торлыкшым кугешнен эскерат. Ме элнан эртыме корныжым палышаш улына.

Арсений КОРОЛЁВ.

Йошкар-Ола.

Фотом еш архив гыч налме.

20 ий – калык дене пырля!

19 июльышто «Марий Эл» ий полатыште Марий Эл Радио лўмгече концертшым эртарен. Тушко 2500 ег ушнен. Концертым ятыр лўмло артист, куштышо да мурышо коллектив сорастареныт. Тиде пайремыште радио дене пентгыде кылым кучышо-влакым саламленыт. Билет почеш пӧлекым модын налше-шамычым палемденыт. Нунылан Марий Эл Радио 20 тўрлӧ пӧлекым ямдылен.

Лўмгече концерт «Марий» виян муро композиций дене тўналын. Тудлан мутым радион тўн редакторжо Владимир Матвеев возен гын, семым уста семмастар Сергей Пчелкин келыштарен. Тушто марий калыкын ожнысо семўзгарже-влак: олымшўвыр, шўвыр, кўсле, тўмыр, ковыж, тӧтыретпуч – йонгеныт. Тиде муро марий улмына дене кугешнаш таратен. Соллист-влак Россий Федерацийын сулло артистше Иван Смирнов, М.Шкетан лўмеш Марий кугыжаныш драме театрын актержо Иван Соловьев, изи рвезе Артем Ягодаров кум тукумым ончыктеныт.

Изинекек мурсемлан шўман

Артем Ягодаров (снимкыште) Марий Эл Радион эртарыме концертлаштыже ик гана веле огыл усталыкшым ончыктен. «Идалыкысе муро – 2023», «Идалыкысе муро – 2024» фестивальлаште коча-кова, тыгак еш нерген мурен. Тудо Йошкар-Оласе 17-ше номеран школышто тунемеш, 5-ше классыш вончен. Рвезын эн кугу йолташыже – гармонь. Марий йўла, марий муро деке кумылан кушкеш. Тидлан тудым ешыже изинекак шўманден.

– Сценышке ик гана веле огыл лектам гынат, кажне гана тургыжланымаш уло. Марий Эл Радион лўмгече концертыштыжат тыгай шижмаш лийын. Адакшым тыгай виян артист-влак дене пырля мураш, ик сценыште шогаш – моткоч кугу пиал. Тиде муро мыланем моткоч келшен, садлан чот ямды-

Марий Эл Радион коллективше.

лалтынам.
А в а м а т
мыйын верч
пеш тур-
гыжланен, –
ойла Артем.

Эртыме корно

Марий Эл Радио 2005 ий 1 июльышто шке пашажым тўналын. Тудым ыштымашке кугу надырым Михаил Васютин, Андрей Чемышев, Наталья Пушкина, Юрий Русанов, Эрик Юзыкайн пыштеныт. 2005-2015 ийлаште Марий Эл Радион тўн редакторжо Наталья Пушкина лийын, тачысе кечын тиде пашам Владимир Матвеев виктара.

Илыш дене тӧр

Эн ончыч радио кум шагат дене йонген гын, кызыт – сутка мучко шке колыштшыжо-влак дене пырля. Эсогыл эфирыште мо ышталтмым ончаш йӧн уло. Марий Эл Радио эре пырля лийже манн, приложенийым келыштарыме. Тидын дене тораште илыше-влакат пайдаланат.

Кажныжлан шерге

Марий Эл Радио пўтынь илышым авалта: йўлам, тўвырам, историйым, айдемым. Тудын пашаж дене кылдалтше программе-влак эфирышке лектыт. Радио пашасен-шамыч ой-кагаш

денат полшат. Марий Радион полшымыж дене ятыр муризо икымше ошкылым ыштен да кызыт калыкыште пагалымашым сулен налын. Тиде Йорга Каче, Сергей Пакеев, Вадим Краснов, Виктория Мочалова да молат. Фондышто куд тўжем утла муро уло.

Марий Эл Радион ешыже самырык вўдышӧ-влакым йырже чумыра. Нуным ямдылымаште шкежат тырша. Радиошто йоча-шамычлан пӧлеклалтше программе-влак йонгат. «Онар тукум» передаче ятыр ўдыр-рвезылан ончыкылык корным почын. Нунын кокла гыч Егор Федоровым, Талвий Абрамовым палемдаш лиеш. Кызыт «Ямде лий» дене йолташ лий» передаче самырык тукумлан арня еда пӧлеклалтеш. Тудын гоч газетын пашаже, илышыж дене палыме лияш йӧн уло. Уста ўдыр-рвезе-влак дене палдара, поро ден осалым, чын ден шоям ойыраш полша. Ой-кагашым темла, газетыште савыктыме, шонаш таратыше сылнымут паша-шамычым йонгалтара.

Икманаж, кажныже, чонжылан лишыл программым муын, радион поро йолташышкыже савырна. Марий Эл Радиолан кажне колыштшыжо шерге. Ик еш семын ваш келшен, ончыкыжымат кугу пашам шукташ лиеш.

Жанна ФЕДОРОВА.

Валерий Поликарповын фотожо-влак.

Эн сылне кундем

Могай мотор мемнан Марий кундемна. Ола-влак калыкын курымышлык историйжым аралат, ял-шамыч тўвыра поянлыкым перегат, чодыра тўрлō янлыклан, кайыклан поян, вўд кол-влак дене куандара. Кенгеж каныш жапыште чылажымат ончал савырныме шуэш. Марий Эл Республикыште туризмым виандыме агентствын консультантше Мария Иванова (**снимкыште**) каникул жапыште республикын вич эн сылне верышкыже мисен толаш темла:

Йошкар-Ола. Республикын рўд-олаштыже йоча-влак дене канаш ятыр кумдыкым келышта-рыме. Тиде парк-шамыч, модмо

площадке, музей ден тўрлō ончер. Кочмыверат шуко, кажныже шкаланже келшыше сийым муын кертеш.

«Лес Река» глэмпинг. Ты каныме вер Кокшайск селаште верланен. Кугу Какшан да Юл энгерла воктен йочаланат, кугыенланат йōнан. Йўдым эртараш изи пōрт-влак улыт.

Йўштō Кугызан илемже. Шернур кундем Кукнур селаште верланыше илемыште йомакысе кугыза да тудын полышкалышыже-шамыч уна-влакым кенгежымат вучат.

Юрино. Юл энгер воктенысе Шереметев замокын моторлыкшым каже ег ужшашак. Полатыште экскурсийым эртарат. Малашат туштак кодаш лиеш. Посёлко мучко коштын савырнаш да тошто купеч пōртлам шымлаш онгай.

Козьмодемьянск. Курыкмарий район кава йымалысе этнографий тоштерже дене чаплана. Тушто калыкын йўлаж ден тўвыражым, шочмо кундемын историйжым экскурсийым эртарыше-влак тўрысnek почын пуат.

Йолташ-влак, теат шке районштыда вич эн сылне верым ойырыза да нунын дене мемнам палдарыза. Серышдам вучена.

*Оля МАЙКОВА ямдылен.
Фотом еш архив гыч налме.*

Энсул

Легенде

Моркышто Энсул лўман ер улмо нерген шукынжо колыныт, шонем. Но тыгай лўм кушеч лектын? Ер кумда. Тушко Морко памаш йоген пура. Ер покшелне отро уло. Тушто пушентге-влак кушкыт. Ты отро ер мучко эркын ийын коштеш.

Энсул – ўдыр лўм, тудо «эн сулло» манмым ончыкта. Ерын шочмыж нерген легенде пеш ойган. Шокшо кенгеж кечын калык шудым ыштен. Кече чытыдымын пелтен. Изи азажым чаманен, кечыйол деч шылташ манын, ўдырамаш изи Энсулжым каван ўмылеш пыштен. Но трук кава шемемын да тале йўр тўналын. Кўчык жапыште олык олмышто ер лийын шинчын. Энсулын аваже ўдыржым ятыр жап кычкырен коштын, но муын огыл. Тиде жап гыч ер шочын да Энсулын лўмжым нумалеш.

Катя СЕРГЕЕВА ямдылен.

Ер кунам шочын?

Усола селаште Ушко ер уло. Ты ерын кунам шочмыжым кызытат огыт пале. Шонгыен-шамыч Гульдян Асмаева ден Мурзагул Атнашевын ойлымышт почеш, ожно йырым-йыр чодыра кушкын, ер олмышто – еланкож. Мланде ошман, известка йōршан лийын. Жап эртымсеке, ял шарлен. Поташный заводым чоненыт да пушентгым руэныт. Известнякым луктыныт. Икана тале мардеж тўналын. Коремысе шелше гыч вўд памашла кум кече талын йоген. Корем вўд дене

темын. Пушентге-влак вўд йымалан кодыныт.

Листан пўнчō вара кўыш савырнен. Калык, вўд йымач луктын, окна лондемын ыштен. А пундышыжо тугак кодын манын ойлат. Еланкож нерген кугезе кочам пален. Тудлан XIX курым мучаште илыше ачаже ойлен. Пушентгылан кўыш савырнаш кумшўдō ий кўлеш. Тугеже ер XVI курым мучаште шочын, а ял эше ондакрак лийын?

*Эрвика МИНЬКАЕВА.
Башкортостан, Шаран, Наратас.*

Парентге кутыр

Шокшо кенгеж кече пўртўс лонгаш, вўд воктеке канаш ўжеш. Ме еш, родына-влак дене ял деч тораште огыл верланыше пўя деке коштына. Тудо Парентге кутыр маналтеш. Ожно ты верыште ял

лийын, маныт. Кызыт тушто пушентге-влак кушкыт. А пўяже пеш лева вўдан, келге огыл. Йоча-влак-лан йўштылаш келшыше.

*Ярослава СЕМЁНОВА.
Морко, Арын.*

Пырысын пайремже

Ныл йолан йолташдан шочмо кечыже кунам, паледа? Шукын тидын нерген огытат шоналте, очыни. А тебе Медведево район Руэм посёлко гыч Ксения Самокаева (снимкыште) йоратыме Ириска пырышым кажне ийын ты сылне пайрем дене саламла.

– 28 мартыште – мыйын шочмо кечем, а эрлашыжым – пырысемын. Тудлан ныл ий. Ты кечын ешыште чылан тудым саламлена, эн тамле кочкыш дене сийлена. Мый Ирискам моткоч йоратем. Ева шўжарем, Анастасия акам да Рома изамат тудын дене куанен модыт, – ойла ўдыр.

Ксения 4-ше классыш каяш ямдылалтеш. Школышто технологий, физкультур, математике предмет-влакым йората. Моторын сўретла. Магнит, брелок коллекцийлам пога.

Оля МАЙКОВА.
Фотом еш архив гыч налме.

Мия

Мия лўман пырысиге мемнан пўртыштў ила. Тудлан але кок тылзе веле. Изи. Садлан чыланат тудым йоратена. Тудо малаш моткоч йората. Тыге, очыни, кушкеш. Модаш кумылан. Ончыч ковам дене модеш, вара мый декем черет шуэш. Нойымежы шуинен возеш да мален колта веле.

Никита КРЫЛОВ.
Морко, Коркатово.

Дымок

Мыйын ныл йолан йолташеш – Дымок. Тиде лўмым шке пуэнам. Дымок – пеш ласка, мырлыше, онгай пырыс. Эше моткоч писе, колям руалтен кучен кертеш. Тудын шинчаже ужарге, а пунжо сур тўсан да пушкыдо-пушкыдо. Шўрым да шылым кочкаш йората.

Петя ЦУРКАН.
Волжский, Пётъял.

Шоншо

Ялыште коча ден ковам дене шоншиге ила. Тудым кочам чодыра гыч конден. Аваж деч посна кодын улмаш. Кочам яныклан нарынче тўсан изи пўртым ыштен пуэн. Шоншиге шўрым кочкеш, шаршудым пуэна. Изи пўртшым кудывечыш луктына да шоншигым чараш колтена. Тудо ужар шудо ўмбалне йывыртен куда-лыштеш. Кидышке налаш лиеш, нимынар ок шуркале. Шоншиге мундыра гай лийын возеш да мала. Кастене да йўдым утларак чолга. Кугу лиймекше, тудым ковам чодыраш нангаен кода.

Даша ПОПОВА.
Йошкар-Ола.
Авторын сўретше.

Йырем пўрдеш

Мыйын уло йолташем,
Поро да ушан пием.
Ен толеш гын, опалта,
Воктенемже кушталта.

Тудым эреак пукшем,
Вуйжо гычат ниялтем.
Кок чапаж ден шогалеш,
Йывыртен, йырем пўрдеш.

Александр ВАСИЛЬЕВ.
Волжский, Пётъял.
Фотом еш архив гыч налме.

Синквейн

Марсик
Пушкыдо, шыма.
Кочкеш, модеш,
мала.
Мыйын поро
йолташем.
Пырыс.

Катя ПАВЛОВА.
Волжский, Сотнур.
Фотом еш архив
гыч налме.

• У книга •

Самырык возкалыше Анжела Михайлова-Тимоеван кумшо книгаже шукерте огыл савыкталтын. Тудо утларакше йоча-шамычлан сылнымутым пӧлекла. У книга гыч ик ойлымашым лудаш темлена.

Пеледыш аршаш

– Ирина, кынелаш от шоно мо? Школышкет вараш кодат вет. Икымше кечынак пыртартыш мием гын, воштылаш туйналыт, – Витали вате, изирак удыржым кынелташ манын, пӧлем омсам эркын почо.

– Таче садикте урок уке, изиш малем, – пелештен, Ирина савырнен веле возо.

– Могай эше урок уке да монь?! Икымше сентябрь идалькем ик гана веле толеш. Ынде изи отыл, визымше классыш вонченат, кынел! Мый пашаш каем. Акат презым вӱрайтлаш наӱгайыш, чечас толеш.

– Йӱра, кыналам. Авай, у туфлем ямдыленат вет? – йодо Ирина.

– Чыла ямдыленам: вургемет – пӱкен вуйышто, туфлет – омсадӱрыштӧ. Пеледыш аршашет устембалне шога, – мане ава.

Ирина аваже лектын веле кайыш, Юля акаже толынат шуо. Тудо латикымше классыш вончыш, ончыкыжым туныктышо лияш шоно. Юля – аважлан тӱн энертыш. Витали вате верысе комплексште ушкалым лӱшта, садлан мӧнгыштӧ чумыр пашалан удыржӧ-влак полшат.

– О, кынелыч мо, омо кӱпчык? – Юля шӱжаржым койдарен пелештыш.

Ирина шӱргыжым леве вӱд дене шӱалтыш гынат, шинчажым тугак омо темда. Акажлан ик мут пелештыде, у школ формыжым чияш тарваныш. Лакированный туфлыжым кудашметат ок шу. Изиш кугурак гынат, нимат огыл. Йолварнявуйышко мамык чумыркам шуралтет, да лектынак ок воч. А шоно велеш йол изиш кушкеш, пеш лач лишеш.

– «Корзингатым» пунет мо, теӱгече ике сӧрышыч вет? – Ирина акаж воктеке миен шога. Тудыжо гыр-гор чиенат шогалын, каяшат ямде.

– Ойленам гын, айда шич. Чечас пунем. Тыгай метерка вуян от кай вет. Бантикетише кушто?

Ирина пор гай ош тасмам Юлялан конден пуйыш. Тудыжо кӱчык жапыште шӱжаржым ӱпшым картинке гайым ыштыш. Ирина пеледыш аршашым налын каяш тарваныш. Чапле аршашым аваже чумырен. Георгин пеледышыже торащкак волгалтеш: кум пеледышыже ошо, а йырже нылытше тул гай йошкарге.

Удыр тунемаш пеш йӱрата, дневникиштыжат сай отметке веле, но ик нелылык уло: школыш пошкудо ялыш кайыман. Кажне эрдене ныл ментым тошкыман. Тудо Таня йолташ удыржӧ дене пырля коштеш. Тудыжо Ирина деч ик ийлан кугурак. Теве кызтат капка ончылныжо йолташыжым вучен шога.

– Ой, могай чапле аршаш! Мый гын пеледышым ышм нал, авай «Ынде изи отыл пеледыш дене коштам» мане, – Таня тора гычак кычкыра.

– Авай Чачук кокай деч теӱгече кастенак конден. Мыят ынем наӱгай да... – Ирина нимом ойлаш ӧрӧ. Тудыжат изи огылыс ынде, кугурак классла радамышке вончен.

Кок йолташ удыр, Курыкӱмбал ялым лектын, пасу корно дене пошкудо ялысе школыш вашка. Корно кок велнат кокияш шыданым ӱдымӧ пасу кия. Южо вере олым каван-влак шинчат. Теве шентгелне йӱк-йӱан шоктыш. Рвезе-шамыч, велосипед дене поктен шуын, Ирина ден Таням эртенат кайышт.

– Ончо, могай ушан улыт, йолын каяш ӧрканат, ынде шко-

лышкыжат велосипед дене кудалыштыт, – Таня кӧраненрак пелештыш, пуйто тудлан алакӧ велосипед дене кудалышташ чара. Ирина кидеш кучымо аршашыжым ончале да кенеташте мане:

– Таня, туныктышылан пеледышым иктат ок наӱгай. Мый веле сакалтен коштам мо ынде? Теве рвезе-влакат яра кудалыч.

– Тыйжым могай пормо пурльо? – йолташ удыржӧ ошкылыжым чарныш. – Ончо, аршашетше могай мотор!

– Мотор гын, ике наӱгай, тыланет пӱэм.

– Мыланем ок кӱл. Маньмыс: изи омыл, – Таня вашмутым тунамак муо.

Ирина шуко ыш шоно. Корно гыч коранын, шкет шогышо каван ора деке лишеме, да олым йымаке аршашыжым рошт! гына шуралтыш. Танянин шинчаже лу тентгаш окса гай. Иринам ӧрын онча.

– Айда, мом шоget? Вараш кодына. Мыйын шентгел партыште шинчымем ок шу. Вара вер ок код, – Ирина йолташ удыржылан кӱштен пелештыш. – Пеледыш нерген ниӱгӧлан ит ойло. Мыят изи омыл ынде.

Танят почешыже тарваныш. Ончылно школын олма садше койылалтыш. Школ кумда омсажым тунемшыже-влаклан почын, кажныжым кумылын вашлиеш, парт коклашке ӱжеш.

Шочмо кече

22 июльышто шочмо кечем лийын. Мыланем 12 ий темын. Ынде мый кугу улам. Тиде лўмгечым йолташ ўдырем-влак дене пырля палемденам (снимкыште). Арина да Ангелина дене ик классыште тунемына. Нуно мыйым саламлаш толыныт, пўлекым конденыт. Мый пеш йывыртенам.

Алина ХОРЬКОВА.
Звенигово, Чакмарий.
Фотом еш архив гыч налме.

Канат, вийым погат

Кажне йоча кенгеж канышым пайдалын да веселан эртарынеже. Мом шонен пыштымышт шукталтеш мо? Айста пален налына.

Фёдор ПОВ, Йошкар-Ола: «Каныш кечым коча-кова дене Моркышто эртараш йўратем. Йўштылаш коштам, акам да шўжарем дене пырля модам. Тений икымше классыш тунемаш каяш ямдылалтам. Изиш тургыжланем».

Света СОКОЛОВА, Морко, Коркатово: «Каникулым пеш сайын эртарем. Шукерте огыл

Йошкар-Олаште каненам. Рўдолан моторлыкшым шымленам, аттракционлаште лийынам. Медведево район Новотроицк ялыш кресавам, Морко район Элекэнгер ялыш кокам деке уналыкеш миен толынам. Карман курыкыш, Йошкар серыш каяш кумыл уло».

Алексей РОМАНОВ, Килемар, Арде: «Игече шокшемдымекке, кажне кечын йўштылаш коштам. Скутерым налаш шонымаш уло. Тидыжым шочмо кечем деч вара ыштемак».

Оля МАЙКОВА
мутланен.
Авторын фотожо-влак.

1 августышто
Икымше тўнямбал сарыште вуйым пыштыше салтак-влакым шарналтат. Тиде кечын Германий Россий ваштареш сарым тўгалын.

***

2 августышто князь Михаил Воротынский ден Дмитрий Хворостинин вуйлатыме войскашт татар-влакым кырен шалатен. Тиде крдалмаш 1572 ийыште Молоди села воктене лийын.

***

1915 ий 6 августышто немич-шамыч Осовец орым аралыше руш салтак-влак ваштареш аяран газым колтеныт гынат, мемнан талешкына-шамыч атакыш кышел кертеныт.

Чыла шкенан

Июль – ик эн йўратыме тылзе. Тыгодым шуко саска кўын шуэш: энгж, шоптыр, пуншоптыр, ирга, вишне, молат. Мом тамлаш – от пале! Йывыртен онченак теммыла чучеш. Тўрлў тўсан саскам поген, компотым ыштена, вареньым шолтена. Кылмыкташ оптена. Киярат шуын, помидорат чевергаш тўгалын. Шке ончен куштымо пакчасаскам кевытысе дене от танастаре. Ах, ялыште чыла шкендын, могай сай!

Ксения СТОЛЯРОВА.
2-шо номеран Морко школ.

Кугу саска

• Палаш онай •

3 август – Арбузын кечыже.

- Арбуз тўнямбалне эн кугу саскалан шотлалтеш.
- Арбузын шочмо верже – Кечывалвел Африке.
- Тўнямбалне 1200 тўрлў арбузым вашлияш лиеш.
- Тюрк йылме гыч арбуз «ишакын киярже» манын кусаралтеш.

- Гиннессын книгашкыже пуртым арбузын нелытше 159 килограмм лийын.
- Арбуз 90 процент вўд да 10 процент витамин, микроэлемент ден аминокислота гыч шога.

Даша ПОПОВАН сўретше.
Йошкар-Ола.

0+

Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.
Директор – Е.И.КУЗНЕЦОВ.
Тўн редактор – А.Н.ГРИГОРЬЕВА.

Индекс П4696.
Тираж 1550 экз.
Заказ
Формат – А-4-8.

Учредитель-влак:
Марий Эл Республикысе Тўвыра, печать да калык-влакын пашашт шотышто министерстве,
Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.

Редакций да издатель: Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ,
424006, Йошкар-Ола,
СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалькыш урем, 20-шо порт.
Тел. 8(8362) 45-22-82.

Газетым редакцийште погымо да верстатлыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме.
Типографийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

Печатьыш пумы жап – 14-00, фактически – 13-00.

Авторын да редакцийын шонымашышт тўрлў лийын кертят. Серыш-влак мўнгеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.

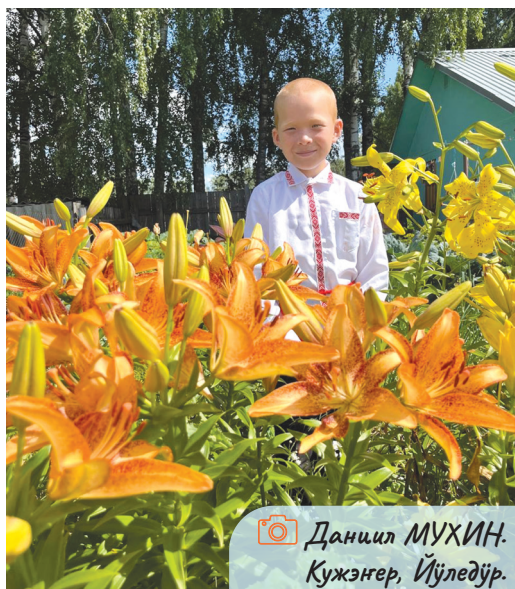
https://vk.com/yamde_lii
<https://t.me/yamdelii>
yamde_lii@mail.ru
yamdelii@mediamari.ru
(автор-влаклан)
Сайтын адресше: ямделий.рф

Газетым Кыл, информационный технологий да массовый коммуникаций сферым эскерыме шотышто федеральный службын Юл кундем федеральный округысо управленийыште регистрироватлыме.
Номер – ПИ № ТУ52-01404,
2023 ий 22 сентябрьыште пумы.

У конкурс

Анна ЛИПАТНИКОВА.
Параньга, Элпанур.

Даниил МУХИН.
Кужэгер, Йүледүр.

Ульяна ВАСНЕЦОВА.
Параньга, Ермучаш.

Фокус

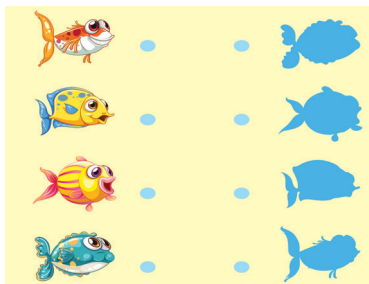
Апельсин олмеш олма

Кажне икшыве фокусник лияш шона. Йоча-влаклан тўшкан погынымаште ончыктен кертыда. Тидлан ончылгоч ямдылалтман.

Изи фокусник кидышкыже апельсиным налеш да йолташыже-шамычлан ончыкта. Вара тудым шовыч дене петыра. Семынже юзо шомак-влакым ойла

да куэмым коранда. Ынде фокусникы кидыштыже апельсин огыл, а олма!

Секретше теве кушто: шўмжым локтылде, апельсиным ончылгоч эрыктыман. Кўргышкыжў олмам пыштыман. Фокусник шовыч дене пырля апельсин шўмымат коранда.

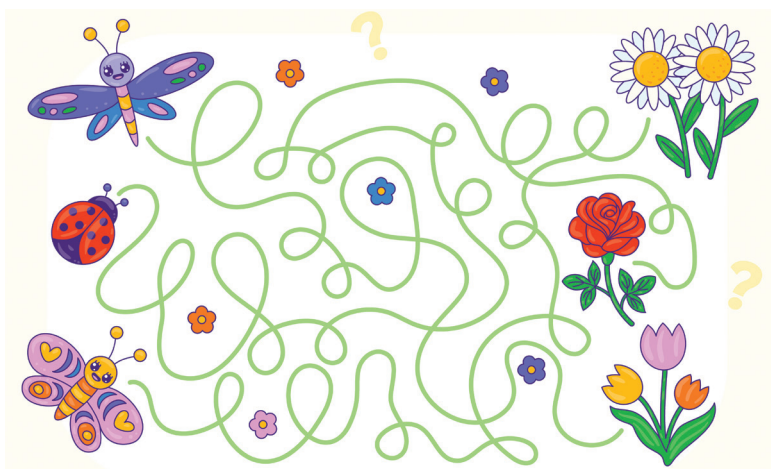
Кол-влакын
ймылыштым муза.

Туштан йодыш

Могай энгер-влак «чонештылыт»?

Тенгыз уло – йўштылаш ок лий. Корно уло – кудалаш ок лий. Мланде уло – кура-лаш ок лий. Тиде мо?

Нине мутлаште «т» буква ныл гана вашлиялтеш. Мут-влакым возыза.

Лыве-влаклан да трайлан келшыше
пеледыш марте миен шуаш полшыза.Шола вельсе сўретым ончен, пурла могыр
цифр-влакым ушыза да чиялтыза.